

УДК 37.01

DOI <https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2024-4-21>

ГЕНЕЗИС СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТЕРАПІЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ»

Стучинська Наталія Василівна,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри медичної і біологічної фізики та інформатики,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
ORCID: 0000-0002-5583-899X

Мельник Оксана Миколаївна,

викладач кафедри медичної і біологічної фізики та інформатики,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
ORCID: 0009-0002-5810-3507

У статті проаналізовано особливості становлення та розвитку спеціальності 227 «Терапія та реабілітація» в Україні та зміни, яких зазнає процес фахової підготовки фізичних терапевтів в умовах сьогодення.

Описано кадрову політику Уряду в сфері реабілітаційної медицини, одним з аспектів якої є щорічне збільшення кількості бюджетних місць для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти, що проходять підготовку за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація». Проаналізовано документи, що регламентують організацію та зміст підготовки українських фахівців з реабілітації на предмет їх відповідності до світових вимог.

Описано освітню інфраструктуру, представлено тенденції зміни обсягу прийому на підготовку здобувачів першого та другого рівня вищої освіти за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» у 2023–2024 рр.

Проаналізовано заходи, запроваджені МОЗ в додипломну та післядипломну освіту з метою створення ефективної моделі підготовки фахівців з реабілітації у сфері охорони здоров'я. А саме: експериментальний проєкт із підготовки фахівців з реабілітації за дуальною формою здобуття освіти, яка передбачає працевлаштування здобувачів вищої освіти в заклади охорони здоров'я на посаду асистента фізичного терапевта або асистента ерго-терапевта; інноваційні підходи до організації системи безперервного професійного розвитку реабілітологів на базі семи нещодавно створених реабілітаційних центрів досконалості, які стали осередком передових методик надання реабілітаційної допомоги, а також навчальною базою для фахівців із мультидисциплінарних реабілітаційних команд.

Проаналізовані чинники, які зумовили відставання професійного рівня фахівців з реабілітації від сучасних вимог реабілітаційної медицини. Як одну з ключових проблем сьогодення у сфері підготовки фахівців спеціальності 227 «Терапія та реабілітація» визначено потребу викоринення довготривалих традицій використання застарілих недоказових методів відновлення людини. Важливим кроком до її подолання може стати розробка адаптивної, інтегративної та технологічно-орієнтованої методики навчання науково-доказової практики, що дозволить майбутнім фізичним терапевтам ефективніше оволодівати навичками наукового аналізу та впровадження доказових підходів у клінічну реабілітаційну практику.

Ключові слова: фахова підготовка фізичних терапевтів, центр досконалості, мультидисциплінарна реабілітаційна команда, дуальна форма здобуття освіти.

Stuchynska Natalia, Melnyk Oksana. Genesis of the formation and development of the specialty “Therapy and rehabilitation”

The article analyzes the formation and development of the specialty 227 “Therapy and Rehabilitation” in Ukraine, along with the recent changes in the professional training process for physical therapists. It describes the government’s staffing policy in rehabilitation medicine, highlighting the annual increase in budget-funded slots for bachelor’s and master’s students in specialty 227 “Therapy and Rehabilitation.” The regulatory documents governing the organization and content of training for Ukrainian rehabilitation specialists were reviewed to assess compliance with global standards.

The educational infrastructure is outlined, detailing trends in enrollment volumes for undergraduate and graduate training programs in 2023–2024 for specialty 227 “Therapy and Rehabilitation”. Initiatives introduced by the Ministry of Health in both pre-graduate and postgraduate education are also examined to support an effective training model for healthcare rehabilitation specialists. These include an experimental project on dual education, enabling students to gain employment in healthcare facilities as assistant physical or occupational therapists, and the introduction of continuous professional development approaches for rehabilitation specialists through seven newly established rehabilitation centers of excellence. These centers serve as hubs for advanced rehabilitation practices and training bases for multidisciplinary rehabilitation teams.

Factors contributing to the gap between the professional level of rehabilitation specialists and modern rehabilitation medicine standards are analyzed. One of the main issues identified is the need to eliminate long-standing traditions of using outdated, non-evidence-based methods in human recovery. Developing an adaptive, integrative, and technology-oriented methodology for teaching evidence-based practice could be a critical step forward. This approach aims to help future physical therapists better acquire skills in scientific analysis and apply evidence-based methods in clinical rehabilitation.

Key words: professional training of physical therapists, center of excellence, multidisciplinary rehabilitation team, dual education.

Актуальність дослідження. Підготовка фізичних терапевтів є одним із ключових завдань кадрової політики нашої країни у галузі охорони здоров'я в умовах сьогодення. Повномасштабне вторгнення РФ різко загострило проблему нестачі фахівців, здатних надавати допомогу у відновленні фізичного здоров'я громадян.

Робота фізичного терапевта передбачає виконання цілого комплексу медичних заходів (обстеження, діагностування, планування догляд, прогнозування, повторне обстеження, профілактика тощо). Згідно зі Стандартом вищої освіти України галузі знань 22 «Охорона здоров'я» фахівці за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» мають «вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, пов'язані з порушеннями функцій органів та систем, зокрема, опорно-рухового апарату, нервової, серцево-судинної та дихальної систем із застосуванням положень, теорій та методів медико-біологічних, соціальних, психолого-педагогічних наук» [6].

Хоча спеціальність 227 «Терапія та реабілітація» відноситься до галузі знань 22 «Охорона здоров'я», наразі фізичних терапевтів в Україні готують не лише в медичних університетах, але й у педагогічних, фізичної культури тощо. Потреба у збільшенні кількості висококваліфікованих спеціалістів, здатних здійснювати професійну реабілітацію, спонукає сферу підготовки фахівців за спеціальністю «Терапія та реабілітація» до революційних змін, в реалізації яких освітня галузь має відігравати визначальну роль.

Через війну наша країна гостро відчуває нестачу фахівців, які можуть ефективно допомагати у відновленні здоров'я постраждалих захисників та громадян. «Наша система реабілітації у сфері охорони здоров'я має стати найсильнішою в Європі. Це наш обов'язок перед Героями, які захищають нашу свободу зі зброєю в руках, ризикуючи життям і здоров'ям. Сучасна, доказова, ефективна та доступна всім, хто її потребує – такою ми бачимо реабілітаційну допомогу», такою є позиція міністра охорони здоров'я Віктора Ляшка [8]. Саме тому держава збільшує кількість бюджетних місць в університетах, які готують фахівців першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти за

спеціальністю «Терапія та реабілітація», надаючи їм можливість набути ґрунтовні знання з анатомії, фізіології, біомеханіки, біофізики, кінезіології, уміння та навички проведення ефективних заходів, спрямованих на відновлення фізичного та ментального здоров'я.

Метою дослідження є аналіз витоків, розвитку та сучасного стану підготовки фахівців, здатних здійснювати фізичну реабілітацію; пошук шляхів подолання проблем, що виникають у процесі становлення професії фізичного терапевта в Україні.

Матеріали та методи. Теоретичні: контент-аналіз нормативних документів, наукових публікацій, нормативно-правових актів (наказів Міністерства охорони здоров'я, постанов Кабінету Міністрів України тощо) з проблеми дослідження;

емпіричні: спостереження, опитування, бесіди зі здобувачами вищої освіти та викладачами;

статистичні: опрацювання аналітичних даних методами математичної статистики.

Отримані результати та обговорення. Підготовка сучасних фахівців спеціальності «Терапія та реабілітація» в Україні розпочалася у 2014 році після прийняття нового Закону України «Про вищу освіту» та введення у 2015 році спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» у перелік галузей знань та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [1].

Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266 затвердила підготовку здобувачів вищої освіти спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» в межах галузі 22 «Охорона здоров'я» [1], але впродовж двох десятиліть її формування в Україні відбувалося без участі МОЗ. Розвивалася вона, як окрема освітня та наукова спеціальність у галузі освіти і науки «Фізичне виховання та спорт», що спричинило відставання професійного рівня фахівців від сучасних вимог реабілітаційної медицини. У зв'язку з цим, постало завдання: розробити шляхи подолання проблем, які необхідно вирішити в процесі становлення професії фізичного терапевта в Україні. А саме: хибне сприйняття реабілітації та нерозуміння професійної ролі фізичного терапевта в сучасній моделі надання реабілітаційних послуг; застаріла бездоказова радянська спадщина та

низький рівень володіння сучасними реабілітаційними технологіями; недієздатна хаотична інфраструктура та неврегульованість працевлаштування фахівців.

Назва спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» зберігалася до 2022 року і до сьогодні чинним є введений в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 19.12.2018 р. № 1419 Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» і в деяких ЗВО дотепер можна зустріти освітні програми саме з такою назвою.

У Стандартах вищої освіти визначено загальні, спеціальні фахові компетентності та результати навчання, якими повинні оволодіти здобувачі після проходження освітньої програми в закладі вищої освіти. Також, визначено вимоги щодо клінічної підготовки викладацького складу та матеріально-технічного забезпечення реалізації освітньої програми за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація», на основі вимог World Confederation for Physical Therapy та World Federation of Occupational Therapists. Згідно Стандарту вищої освіти, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 1024 від 6 вересня 2024 р., передбачено складання єдиного державного кваліфікаційного іспиту та практично-орієнтованого іспиту для випускників програм спеціальності 227 «Терапія та реабілітація» [3].

В Україні підготовка здобувачів вищої освіти ступеня магістра та бакалавра за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» здійснюється закладами вищої освіти які мають ліцензію освітніх програм відповідної спеціальності. Станом на 1 квітня 2024 року за даними Єдиної державної

електронної бази з питань освіти за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» навчається понад 9,2 тисячі студентів:

- на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти – понад 7,7 тисяч осіб;
- на другому (магістерському) рівні – понад 1,5 тисяч осіб.

Підготовка фахівців здійснюється за освітньо-професійною програмою «Фізична терапія, ерготерапія» згідно зі стандартами вищої освіти, затвердженими наказами МОН від 04.11.2018 № 1419 та від 05.09.2022 № 791. Ці стандарти розроблені з урахуванням передового міжнародного досвіду, що забезпечує високу якість освіти та відповідність українських фахівців світовим вимогам [5].

На даний момент в Україні 58 університетів здійснюють підготовку фахівців реабілітаційної медицини, з них дванадцять – це університети підпорядковані МОЗ. Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Дніпровський державний медичний університет, Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Івано-Франківський національний медичний університет, Національний фармацевтичний університет, Полтавський державний медичний університет, Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського, Харківський національний медичний університет, Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, Буковинський державний медичний університет, Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Національний університет охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика. Як видно з рис. 3 та

Таблиця 1

Обсяг прийому 2023–2024 рр. Університетів МОЗ здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація»

Університети МОЗ в яких здійснюється підготовка фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація»	Обсяг прийому 2023 (кількість осіб)	Обсяг прийому 2024 (кількість осіб)
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця	100	100
Національний фармацевтичний університет	20	20
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова	50	40
Дніпровський державний медичний університет	70	70
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет	70	60
Івано-Франківський національний медичний університет	100	90
Полтавський державний медичний університет	80	50
Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України	44	60
Харківський національний медичний університет	50	50
Буковинський державний медичний університет	-	20
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького	-	30

Таблиця 2

Обсяг прийому у 2023–2024 рр. на підготовку здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» до університетів, підпорядкованих МОЗ України

Університети МОЗ в яких здійснюється підготовка фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація»	Обсяг прийому 2023 (кількість осіб)	Обсяг прийому 2024 (кількість осіб)
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця	50	50
Національний фармацевтичний університет	80	40
Дніпровський державний медичний університет	60	60
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет	40	50
Івано-Франківський національний медичний університет	40	50
Тернопільський національний медичний університет імені І.Я.Горбачевського МОЗ України	50	47
Харківський національний медичний університет	70	50
Полтавський державний медичний університет	-	20
Національний університет охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика	-	30

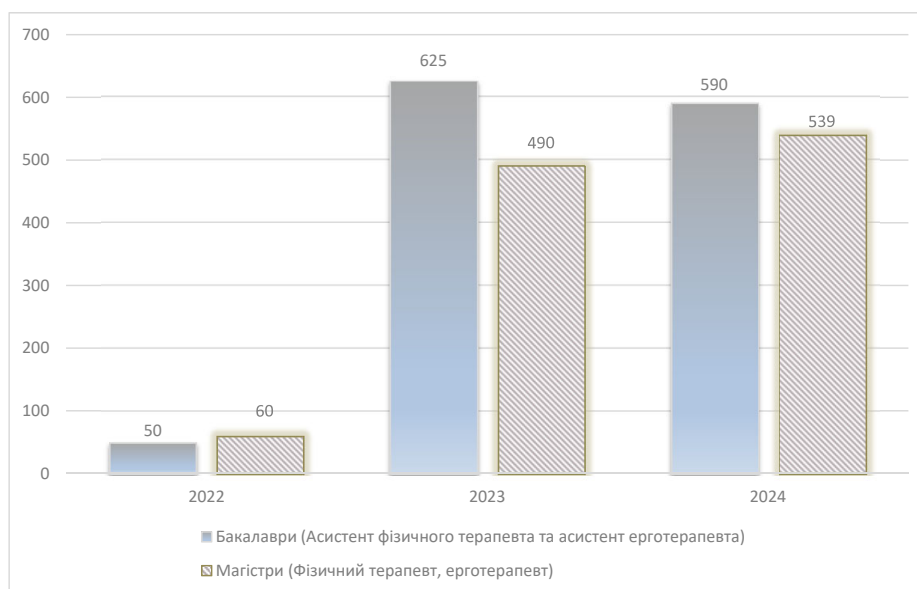

Рис. 1. Державне замовлення на навчання магістрів та бакалаврів за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» у 2022–2024 рр. для закладів, які підпорядковані МОЗ

рис. 4 цей список з кожним роком поповнюється. Все більше університетів МОЗ долучаються до підготовки фахівців з реабілітації.

Напередодні початку 2024–2025 навчального року стартував експериментальний проєкт із підготовки фахівців з реабілітації у сфері охорони здоров'я. Метою реалізації експериментального проєкту є створення ефективної моделі підготовки фахівців з реабілітації у сфері охорони здоров'я за дуальною формою здобуття вищої освіти. Це є першим прикладом, коли дуальна освіта запроваджується в галузі 22 «Охорона здоров'я».

Основними завданнями експериментального проєкту є: 1) підвищення якості підготовки фахівців з реабілітації у сфері охорони здоров'я;

2) модернізація змісту та способів реалізації практичної складової освітнього процесу за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація»; 3) посилення ролі закладів охорони здоров'я у системі підготовки фахівців з реабілітації у сфері охорони здоров'я — від участі у формуванні змісту освітніх програм до оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти; 4) зайняття посади асистента фізичного терапевта або асистента ерготерапевта здобувачем вищої освіти, який є учасником експериментального проєкту; 5) забезпечення закладів охорони здоров'я фахівцями з реабілітації у сфері охорони здоров'я, зокрема асистентами фізичних терапевтів та асистентами ерготерапевтів.

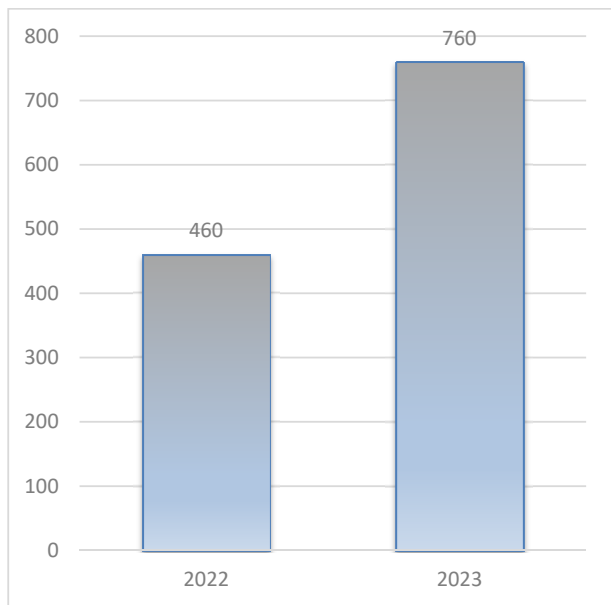

Рис. 2. Державне замовлення на підготовку бакалаврів за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» у 2022–2023 рр. для закладів, які підпорядковані МОН

Постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2024 року № 981 було затверджено порядок реалізації проекту згідно з яким переведення на дуальну форму здобуття освіти допускається для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти не раніше ніж після третього року навчання за денною формою здобуття вищої освіти та для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, що проходять підготовку за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація». Показник успішності здобувачів повинен становити не менше 80 відсотків за попередній навчальний рік (для здобувачів ступеня бакалавра) або які під час вступу на другий (магістерський) рівень вищої освіти отримали не менше 75 відсотків максимальної кількості балів для вступу за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація».

Після переведення здобувачі можуть паралельно працювати в заклади охорони здоров'я і працювати на посаді асистента фізичного терапевта або на посаді асистента ерготерапевта. Час навчання здобувача вищої освіти на робочому місці повинен становити від 45 до 60 відсотків загального обсягу, передбаченого індивідуальним навчальним планом.

Передбачається, що все це допоможе покрити потребу в асистентах фізичного терапевта та ерготерапевта уже найближчим часом та підвищити якість медичної освіти загалом. Здобувач набуде професійного досвіду на робочому місці ще під час навчання, до того ж матиме мотива-

цію – заробітну плату. Заклади охорони здоров'я своєю чергою матимуть можливість впливати на формування змісту освітніх програм.

Наразі в проєкті беруть участь чотири університети:

- Дніпровський державний медичний університет;
- Сумський державний університет;
- Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського;
- Національний університет фізичного виховання і спорту.

Проєкт триватиме два роки, а за його підсумками буде ухвалено рішення про масштабування у межах всієї країни [7].

Інтервенції в додипломну освіту матимуть відчутний вплив на пацієнта, на систему реабілітації через 4–6 років коли фахівці звершать навчання. Є ще один шлях підвищення якості знань і навичок реабілітологів. Впровадження безперервного професійного розвитку для фахівців з реабілітації дає результат у короткостроковій перспективі і власне забезпечує покращення навичок та знань тих фахівців, які вже біля пацієнта. Тому існує не лише потреба в кваліфікованих нових фахівцях, а й в професійному розвитку вже наявних. Щодо післядипломної освіти, то реабілітологи підвищують кваліфікацію за допомогою заходів безперервного професійного розвитку, які надає профільна асоціація.

Крім того, для покращення якості реабілітаційних послуг, МОЗ ініціювало розвиток семи реабілітаційних центрів досконалості по всій території України (рис. 3). Вони стануть осередком передових методик надання такого виду допомоги, а також навчальною базою для фахівців із мультидисциплінарних реабілітаційних команд.

Передбачається, що розвиток центрів досконалості допоможе не лише підвищити рівень знань

Рис. 3. Територіальне розташування центрів досконалості на карті України

фахівців із реабілітації, а й викоринити довготривалі традиції використання застарілих або недоказових методів відновлення людини. Команди, які пройдуть навчання, зможуть ефективно працювати з комплексними станами здоров'я, спричиненими війною та розвинути навички якісної і продуктивної комунікації з пацієнтами.

Заходи безперервного професійного розвитку організовуватимуть за принципом «команда навчає команду». Це сприятиме опануванню мультидисциплінарного формату надання реабілітаційної допомоги та підвищенню рівня злагоженості членів мультидисциплінарної реабілітаційної команди.

Тренінгові центри створюються в тих медзакладах, де:

- сповідують цінності пацієнтоорієнтованої, доказової реабілітації;
- демонструють ефективну командну співпрацю в реальному клінічному середовищі;
- мотивовані розвиватися та ділитися своїм досвідом і кращими практиками з мультидисциплінарними реабілітаційними командами з інших лікарень;
- мають достатні кадрові та інфраструктурні ресурси;
- мають оптимальне співвідношення фахівців з реабілітації до кількості пацієнтів;
- надають реабілітаційну допомогу та отримують оплату від НСЗУ відповідно до вимог реабілітаційних пакетів програми медичних гарантій.

До участі в проєкті зі створення центрів досконалості запрошені:

- Відділення гострої дитячої реабілітації НДСЛ «Охматдит»;
- Центр фізичної та реабілітаційної медицини КНП «Обласна клінічна лікарня Івано-Франківської обласної ради»;
- Відділення фізичної та реабілітаційної медицини КНП «Міська клінічна лікарня №4 Дніпровської міської ради»;
- Відділення фізичної та реабілітаційної медицини КНП «Обласний клінічний центр нейрохірургії та неврології Закарпатської обласної ради»;
- Центр реабілітації Вінницької обласної клінічної психоневрологічної лікарні ім. акад. О. І. Ющенко;

– Нейрореабілітаційне відділення КНП «Тернопільська обласна клінічна психоневрологічна лікарня»;

– Центр психічного здоров'я та реабілітації ветеранів «Лісова поляна» став сьомим центром досконалості: 4 квітня 2024 р. підписано відповідний меморандум з МОЗ про взаємодію у сфері розбудови клінічних мультидисциплінарних реабілітаційних центрів досконалості.

Розвиток центрів досконалості відбувається за кошти Світового банку. Станом на зараз цей проєкт є доволі успішним. Центри досконалості здійснюють навчання з осені 2023 року. За цей час проведено більше 40 освітніх заходів для понад 700 учасників з 35 закладів охорони здоров'я [6].

Револьюційні метаморфози, яких зазнає освітня галузь, є реакцією на виклики, з якими зіткнулася Україна через нічим не спровоковану воєнну агресію і цілком узгоджуються з кадровою політикою Уряду. Очевидно, що робота фізичних терапевтів в Україні не завершиться з останнім пострілом на полі бою. Без професійної реабілітації неможливе повноцінне повернення військовослужбовців до мирного життя.

Висновки. У статті проаналізовано зміни, яких зазнав процес фахової підготовки фізичних терапевтів в Україні за останнє десятиліття. Збільшення кількості висококваліфікованих спеціалістів за цією спеціальністю відповідає соціальним запитам і допоможе у майбутньому ефективно долати післявоєнні виклики та надавати якісну медичну допомогу постраждалим громадянам.

Однією з ключових проблем сьогодення у сфері підготовки фахівців спеціальності 227 «Терапія та реабілітація» реабілітації є викоринення довготривалих традицій використання застарілих недоказових методів відновлення людини. Важливим кроком до її подолання може стати розробка адаптивної, інтегративної та технологічно-орієнтованої методики навчання науково-доказової практики, що дозволить майбутнім фізичним терапевтам ефективніше оволодівати навичками наукового аналізу та впровадження доказових підходів у клінічну реабілітаційну практику.

Список літератури:

1. Кабінет Міністрів України. (2015, 29 квітня). Постанова № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти». Закони України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>
2. Осіпов В. Особливості підготовки майбутніх фізичних терапевтів до професійної діяльності в умовах реформування системи медичної реабілітації в Україні. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки, 2019. 2, 352 с.

3. Кабінет Міністрів України. (2024, 6 вересня). Постанова № 1024 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 28 березня 2018 р. № 334 і від 19 травня 2021 р. № 497 «Про затвердження Порядку здійснення єдиного державного кваліфікаційного іспиту для здобувачів ступенів фахової передвищої освіти та вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів за спеціальностями галузі знань 22 «Охорона здоров'я». Закони України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2024-%D0%BF#Text>
4. Верховна Рада України. (1992). Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Закони України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
5. Міністерство освіти і науки України. (2018, 19 грудня). Наказ № 1419 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти». URL: <http://physrehab.org.ua/wp-content/uploads/docs/227-fizichna-terapiya-ergoterapiyabakalavr.pdf>
6. Українська асоціація фізичної терапії. (n.d.). URL: <https://uapt.org.ua/uk/home/>
7. Кабінет Міністрів України. (2024, 27 серпня). Постанова № 981 «Про реалізацію експериментального проекту щодо запровадження дуальної форми здобуття вищої освіти для підготовки фахівців з реабілітації у сфері охорони здоров'я». Закони України.
8. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

References:

1. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2015, April 29). Resolution No. 266 “On approval of the list of branches of knowledge and specialties for which higher education applicants are trained”. Laws of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
2. Osipov, V. (2019). Features of the training of future physical therapists for professional activities in the context of reforming the medical rehabilitation system in Ukraine. Scientific Notes of Berdyansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences, (2), 352 p. [in Ukrainian]
3. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024, September 6). Resolution No. 1024 “On amendments to the resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 28, 2018 No. 334 and dated May 19, 2021 No. 497 ‘On approval of the procedure for conducting a single state qualification exam for applicants for the degrees of professional pre-higher education and higher education of the first (bachelor’s) and second (master’s) levels in the field of knowledge 22 “Healthcare”. Laws of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2024-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (1992). Law of Ukraine “Fundamentals of Ukrainian Health Legislation”. Laws of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> [in Ukrainian]
5. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2018, December 19). Order No. 1419 “On the approval of the higher education standard for the specialty 227 “Physical therapy, ergotherapy” for the first (bachelor’s) level of higher education”. Retrieved from: <http://physrehab.org.ua/wp-content/uploads/docs/227-fizichna-terapiya-ergoterapiyabakalavr.pdf> [in Ukrainian]
6. Ukrainian Association of Physical Therapy. (n.d.). Official website. Retrieved from: <https://uapt.org.ua/uk/home/> [in Ukrainian]
7. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024, August 27). Resolution No. 981 “On the implementation of an experimental project on the introduction of a dual form of higher education for the training of rehabilitation professionals in the field of health care”. Laws of Ukraine. [in Ukrainian]
8. Government portal. (n.d.). Unified web portal of executive authorities of Ukraine. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/> [in Ukrainian]